

**Рус телендә урта гомуми белем бирү мәктәбенең рус төркемендә
укучылар өчен татар теленнән үткәрелә торган
мәктәп туры олимпиада биремнәренең ачкычы
2021-2022 уку елы, 9 нчы сыйныф**

Максимальный балл –105 б.

1. Прочитай текст, назови (2 б.) допиши пропущенную часть текста (3 -4 предложения) (по 2б., макс.- 8 б.).

Составь 6 вопросов по содержанию текста (по 2 б., макс.-12 б.)

Общее кол-во баллов -22.

Маһи әби / Тел бик кадерле нәрсә

Автобус тигез юлдан алга чаба. Кинәт юл читендә чандыр гына бер карчык күренде. *Аның кулында сумкасы бар. Ул бик пөхтә киеңгән. Автобусны күргәч, туктатуны сорап, ул кул күтәрдә. Шофер юл кырыена туктады да әбине автобуска утыртты. Әби урын табып барып утырды, сумкасын куйды.*

Әби сүзгә бик оста булып чыкты. Арткы урында утырып барган чуваш агае белән чувашча сөйләшә башлады, икенче берәүнең русча биргән соравына да шома гына русча җавап кайтарды. Мин түзмәдем, сорап куйдым:

- Әби, син ничә тел беләсең соң?
- Ничә тел дип инде, балам... – Маһи әби санап китте:
- Татарча – монысын үз телем, чувашча – күршеләр теле, русча белмәү гөнаһ инде, балам. Шуларга кушып, гарәпчә дә укыштырам. Әле Казахстан якларыннан кайтам. Сеңлем яши анда. Шунда казахлар белән дә рәхәтләнеп аралаштым. Тел бик кадерле нәрсә, балам. Тик кешеләр шул тел белән берберсен рәнжетеп кенә ялгышалар.

Сораулар.

1. ***Юл кырыенда автобус йөртүче кемне күрә?***
2. ***Шофер автобусны туктаттымы?***
3. ***Автобуста нинди милләт кешеләре бар?***
4. ***Маһи әби нинди телләрдә сөйләшә?***
5. ***Ул кайдан кайта?***
6. ***Анда кайсы телдә аралашкан?***

2. Найди грамматически правильное продолжение предложения (2 б.).

Нихәтле тырышсаң,

- 1) өйдән качасы килә.
- 2) без юлга чыктык.
- 3) **үзең өчен шулхәтле яхшы.**
- 4) көн жылынмады.

3. Допиши окончания слов в предложениях (по 0, 5 б.).

№	Предложения	Макс. кол-во баллов – 8	Баллы
1.	ТатарстанНАН читТӘ яшәүче милләттәшләребез күңелләренДӘ үз төбәкләрендәге моңнарНЫ саклый.	2	
2.	Кеше китапТАН жаныНА азык эзли.	2	
3	Татарстанда ел саен Фёдор Шаляпин исемдәге халыкара опера фестивалЕ үткәрелӘ.	1	
4.	Китап халыклар белән халыкларНЫ таныштыра, чорлар арасыНА күпер сала.	1	
5.	Кытайда беренче китапларНЫ бамбук пластинкаларГА язганнар.	1	
6.	Яңа Кырлай авылыИНДА бөек татар шагыйрЕ Габдулла Тукай яшәгән.	1	

4.Верни пропущенные слова в предложения (макс. балл – 10).

1. Табиб **игътибарлы** булырга, авыруның серен саклый белергә тиеш.
2. Табиб һөнәре – **игелекле** һөнәр.
3. Табиблар **һәрнәрсә** белән кызыксынып торалар, белемнәрен арттыралар.
4. Табиблар **ярдәм итәргә** һәрвакыт эзер

була. 5. Табибның эше – *авыруларның* хәлен жиңеләйтү һәм үлемнән алып калу.

Слова и словосочетания: *ярдәм итәргә, авыруларның, игелекле, һәрнәрсә, игътибарлы*

5. Переведи на татарский язык и запиши (по 2 б., макс. б.-12).

1).Когда первые европейцы приехали в Австралию, они увидели странное животное. 2). Оно прыгало на двух ногах, а в животе у него была сумка. 3). Европейцы спросили аборигенов: «Кто это?». 4). “Кен-гу - ру”, - был ответ. 5). Прошло много лет. 6). Европейцы выучили язык аборигенов и узнали, что «Кен – гу – ру» значит «Я вас не понимаю».

№	Предложения	Макс.кол-во баллов - 12	Баллы
1.	Европалылар беренче тапкыр Австралиягә килгәч, сәер хайван күрәләр.	2	
2.	Ул ике аякта сикергән, ә корсагында сумкасы булган.	2	
3.	Европалылар аборигеннардан : “Бу нәрсә?” дип сораганнар.	2	
4.	“Көн-ге - рә”, - дигән җавап ишеткәннәр.	2	
5.	Күп еллар узган.	2	
6.	Европалылар аборигеннарның телләрен өйрәнгәннәр һәм «Кен – гу – ру» сүзенең “Мин сезне аңламыйм” дигәнне белдерүен аңлаганнар.	2	

6. Переведи на русский язык и запиши (по 2 б., макс.б.- 12).

1).Сезнең алмагачлы юл буйлап үткәнегез бармы?
2). Мин кичә үттем. 3). Тип-тигез асфальт юл. 4). Бертуктаусыз машиналар, автобуслар үтеп тора. 5). Ә юлның икенче ягында алмагачлар. 6). Көз аларның яфракларын кызгылт, алтынсу, көрән төсләргә бизәгән.

№	Предложения	Макс.кол-во баллов - 12	Баллы
1.	Вы когда-нибудь проходили по яблонево́й доро́ге?	2	
2.	Я вче́ра проше́л.	2	
3.	Ровная-ровная асфальто́вая доро́га.	2	
4.	Беспреста́нно прое́зжают авто́бусы.	2	
5.	А на друго́й сторо́не доро́ги яблони́.	2	
6.	Осе́нь их листь́я разукраси́л краси́м. (красноваты́м), золоти́стым, кори́чневы́м цвето́м.	2	

7. Напишите продолжения пословиц (по 3 б., макс. б. -9).

№	Слова	Макс.кол-во баллов -9	Баллы
1.	Эше барның <i>ашы бар.</i>	3	
2.	Йөз сум акчаң булганчы, мең дустың булсачы .	3	
3.	Белемле үлмәс, белемсез көн күрмәс .	3	

8. В какой последовательности нужно расставить предложения, чтобы получился текст (по 2 б., макс.б. – 8)

А) Ә бүләкне, хәзинәне саклый, үстерә, күбәйтә алу үзе бер батырлык сорый.

Ә) Ананың балага биргән иң зур бүләге – тел.

Б) “Теле барлар – халык булган, теле юклар – балык булган” дигән сүзләр юктан тумаган.

В) Шуңа да ул байлык, хәзинә санала.

1) А, Ә, В,Б

2) Б, Ә, А, В

3) Ә, Б, В, Б

4) Ә, В, А, Б

9. Найдите ошибочное словосочетание (2 б.).

1) безнең дусларыбыздагы

2) *сезнең шәһәрләреңездә*

3) туган якларыбызны

4) минем сәламәтлегем

10. Напишите рассказ, продолжая приведенную фразу, из 8-10 предложений (по 2б.- макс.б -20).

Минем сезгә танылган *татар шагыйре Габдулла Тукай* турында сөйләсем килә. *Габдулла Тукай Казан артында дөнъяга килә. Бик иртә ятим кала...*